

MIS SAAB TOIMUMA PEALE ESIMEST SESSIOONI?

Osalesid riikliku perelepitusteenuse osutamise käigus perelepitaja vahendusel läbi viidava lepitusmenetluse esimesel sessioonil. Kordame siinkohal üle lepitusmenetluse põhimõtted:

- Lepitusmenetlus on üks osa riiklikust perelepitusteenusest
- Lepitusmenetluse sisuks on lapsevanemate **läbirääkimiste vahendamine** ja **lapsevanemate abistamine** nende alaealise lapse elukorralduslikes küsimustes tekkinud vaidlusele lapse huve arvestava lahenduse leidmisel
- Lepitaja peab olema **sõltumatu** ning lepitusosaliste suhtes **erapooletu**
- Lepitusmenetlus on **konfidentsiaalne**, ehk lepitusläbirääkimised ei ole avalikud
- Lepitusmenetlus on lepitusosalistele **vabatahtlik, lepitusosalised on võrdsed**
- Lapse huvide väljaselgitamiseks tuleb vaidlusest puudutatud **lapsele anda lepitusmenetluse käigus võimalus oma arvamust avaldada**
- Riiklik perelepitusteenus on lapsevanematele **tasuta** – perelepitajale tasub töö eest riik

Nagu esimesel sessioonil rääkisime, võivad lepitusmenetluses toimuvate läbirääkimiste tulemusel lahus elavad lapsevanemad kokku leppida perekonnaseaduses sätestatud:

- **alaealise lapsega suhtlemise õiguses** (millal, kellega, kus laps aega veedab)
- **alaealise lapse ülalpidamisega seotud küsimustes** (kes, mis mahus ja kuidas lapsele ülalpidamist annab või elatist maksab)
- **ühise hooldusõiguse lõpetamises või muutmises** (viimase eelduseks on küll kohtu suunamine, aga küsimusteks on peamiselt, et kus laps elab, millises lasteaias/koolis käib ja kuidas last vajadusel ravitakse)

Sotsiaalkindlustusametiga oled riikliku perelepitusteenuse alustamise asjus juba suhelnud. Täna algas lepitusmenetlus. Toimus esimene sessioon ehk **ettevalmistav etapp**, kus toimus teabe kogumine, esmaste hüpoteeside püstitamine, lepitamise eesmärkide, põhimõtete ja tingimuste tutvustamine. Uuriti osapoolte esmaseid vajadusi ja valmisolekut lepituses osaleda. Räägiti läbi protsessireeglid. Ees on ootamas **olukorra sisuline kirjeldamine** – mõlemale osapooltele antakse võimalus selgitada olukorda enda vaatenurgast.

Edasi toimub **teemade kogumine ja väljavalimine**. Oluline on seada teemad tähtsuse järjekorda ja planeerida ühiselt protsess. **Huvide väljaselgitamise ja võimaluste uurimise** etapis saab alguse reaalne lepitamistöö ja ühtlasi ka keerulisim osa.

Lapse huvide väljaselgitamiseks tuleb vaidlusest puudutatud lapsele anda lepitusmenetluse käigus võimalus oma arvamust avaldada – toimub **lapse ärakuulamine** (see võib toimuda ka muul ajal, aga protsessi huvides võiks see toimuda just nüüd). Laps tuleb ära kuulata tema vanust ja arengutaset arvestades sobival viisil. Lapsega kohtumist peaks planeerima lapsevanemad koos, sest just nemad on oma lapse eksperdid ja tunnevad oma last kõige paremini. Lapsevanemad saavad perelepitajat nõustada selles, kuidas last ära kuulata. [Lapse kaasamise kohta saavad vanemad perelepitajalt eraldi infolehe ja ka suulise selgituse.](#)

Järgneb **lahenduste läbirääkimine**, kus tuleb välja selgitada võimalikud lahendusvariandid. Lõpuks jõuame **vanemluskokkuleppe sõlmimiseni** ja kinnitamiseni.

Kui lepitusmenetlus edu ei too, väljastatakse edutuse tõend. Vaja võib minna ka **järelopsessi**, kui vanemluskokkulepe on sõlmitud, aga vaja oleks seda muuta/täiendada või küsida VKL-i täitmisel tekkinud küsimusi.

Lepitusmenetlusel saab olla kaks tulemust – **edu** ja **edutus**.

Edu vormistatakse **vanemluskokkuleppega**, mis on lepitusmenetluse edukal lõppemisel lepitusosaliste vahel sõlmitud ja Sotsiaalkindlustusameti kinnitatud kokkulepe. Vanemluskokkulepe on täitedokument ja sellisena vajadusel sundkorras kohtutäituri poolt täidetav. Vanemluskokkuleppes võivad lapsevanemad kokku leppida ka muid neile olulisi asju, mis ei ole täitedokumendi osa. Edutus vormistatakse **edutuse tõendiga**.

Edutus tähendab, et vanemluskokkulepe jäi sõlmimata. Edutuse tõend ei tähenda alati sisulist ebaõnnestumist – nt kui vanemad olulistest asjadest kokku lepivad ja leiavad, et neile pole enam kirjalikku kokkulepet vaja, siis sisuliselt on kõik hästi, aga vormistada tuleb formaalne edutuse tõend. On olnud ka juhtumeid, kus vanemad lepivad omavahel ära ja kolivad uuesti kokku – ka siis tuleb väljastada edutuse tõend, ehkki juhtum lõppes lapse jaoks väga positiivselt.

Kui lapsevanemad ei suuda kokkuleppele jõuda ja soovivad, et kohtunik neile ütleks, kuidas vanemad suhtes lapsega edasi elama peavad, siis pole muud võimalust kui **pöörduda kostja elu- või asukohakoha järgsesse kohtusse**. Selle eelduseks on edutuse tõend, ehk lapsevanemad peavad kohtule tõendama, et nad on perelepitusmenetluse läbinud, kuid seal edu ei saavutanud.

Kui vanemad on küll kokkuleppele jõudnud ja vanemluskokkuleppe sõlminud, kuid ei suuda seda vabatahtlikult ja kokkulepitud tingimustel täita, ei pea (enam) kohtusse pöörduma, vaid tuleb teha **täitemenetluse alustamise avaldus** otse **kohtutäiturile**.

Sotsiaalkindlustusameti kinnitatud vanemluskokkulepe on täitedokument täitemenetluse seadustiku § 2 lõike 1 punkti 25 tähenduses. Täitemenetluse osalised on üldjuhul isik, kes on täitmiseks esitanud nõude (sissenõudja), isik, kelle vastu on täitmiseks esitatud nõue (võlgnik), ja muud isikud, kelle õigusi täitemenetlus puudutab.

Kohtutäitur viib täitemenetluse läbi sissenõudja avalduse (edaspidi täitmisavaldus) ja täitedokumendi (siin siis SKA kinnitatud vanemluskokkulepe ehk VKL) alusel. Täitmisavaldus esitatakse kohtutäiturile kirjalikult. Kui on täidetud täitemenetluse alustamise tingimused, toimetab kohtutäitur võlgnikule kätte täitmisteate. Kui seaduses ega kohtulahendis ei ole täitedokumendi vabatahtliku täitmise tähtaega määratud, määrab selle kohtutäitur. Tähtaeg ei või olla lühem kui 30 päeva, kui seadustikus ei ole ette nähtud teisiti. Sissenõudja nõusolekul võib kohtutäitur määrata täitedokumendi vabatahtliku täitmise tähtaja pikema kui 30 päeva.

Kohtutäituri töö on tasuline. Täitekulud on kohtutäituri tasu, täitmisteate ja selle lisadokumentide võlgnikule kättetoimetamise kulud ning kohtutäituri ja sissenõudja või kolmanda isiku poolt pärast täitemenetluse alustamist täitemenetluseks tehtud vajalikud kulutused. Täitekulud kannab võlgnik. Kohtutäituril on **rahaliste nõuete** (nt elatis) puhul võimalik võlgniku vara arestida ja müüa. Sissenõude saab pöörata igasugusele varale, sealhulgas ka varalistele nõuetele ja arestida saab ka võlgniku sissetulekut. Kohtutäituri võimalused võlgnikult rahaliste kohustuste täitmist nõuda on üsna laiad.

Lapse üleandmise ja lapsega suhtlemise võimaldamise asjas teeb kohtutäitur täitetoimingu lapse elukohajärgse või erandina kohustatud isiku elukohajärgse kohaliku omavalitsuse **esindaja osavõtul**, kellel on eriteadmised lastega suhtlemiseks.

Kui kohustatud isik takistab sundtäitmist, teeb kohtutäitur **sissenõudja avalduse alusel kohtule ettepaneku kohustatud isiku trahvimiseks**. Hagita menetluses on avaldajaks sissenõudja ja puudutatud isikuks võlgnik. Trahv nõutakse sisse riigieelarvesse. Esmakordsel trahvimisel ei ole trahvisumma väiksem kui 50 trahviühikut¹ ega suurem kui 500 trahviühikut, korduval trahvimisel ei ole trahvisumma suurem kui 800 trahviühikut karistusseadustiku (KarS) tähenduses. KarS § 47 lg 1 järgi on trahviühik rahatrahvi baassumma, mille suurus on 4 eurot.

Teistkordse trahvi määramise asemel võib määrata kohustatud isikule aresti kuni 30 päevaks. **Trahvi maksmine või aresti kandmine ei vabasta kohustatud isikut täitedokumendis ettenähtud toimingu tegemise, selle talumise või sellest hoidumise kohustusest.**

¹ Summad võivad seadusandja tahtel ajas muutuda.

Vajaduse korral võib kohtutäitur tõstatada lapse elukohajärgse või erandina kohustatud isiku elukohajärgse kohaliku omavalitsuse ees **küsimuse lapse ajutiseks paigutamiseks laste hoolekandenasutusse**.

Kohtutäitur võib kasutada lapse või lapse üleandmiseks või suhtlemise võimaldamiseks kohustatud isiku suhtes **jõudu** üksnes kohtulahendi alusel.

Kasulikud lingid:

Kohtud: <https://www.kohus.ee/>

Kohtutäiturid: <https://kpkoda.ee/kohtutaiturid/kohtutaiturid-kontakt/>

Sotsiaalkindlustusamet: [juhtivspetsialist ja peaspetsialistid](https://sotsiaalkindlustusamet.ee/perelepitus)
<https://sotsiaalkindlustusamet.ee/perelepitus>

Eesti Perelepitajate Koda: <https://eplk.eu/>